

Pregledni stručni rad

UKLJUČENOST RODITELJA U ŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Ajdin Keškić

Sažetak

Uključenost roditelja u školske aktivnosti predstavlja jedan od ključnih faktora uspješnog odgojno-obrazovnog procesa. Savremeni pedagoški pristupi naglašavaju da kvalitetna saradnja i partnerstvo između roditelja i škole doprinose razvoju socijalnih, kognitivnih i emocionalnih kompetencija učenika. Cilj ovoga preglednog rada je sintetizirati relevantna teorijska polazišta i postojeća istraživanja o uključenosti roditelja, s naglaskom na faktore koji je određuju, modele saradnje te izazove u njenoj realizaciji. Analizirani su radovi domaćih i stranih autora koji se bave partnerstvom, komunikacijom i ulogom obitelji u obrazovanju. Rezultati pregleda pokazuju da je uključenost roditelja uvjetovana obrazovanjem roditelja, razvojnim karakteristikama djeteta, školskom kulturom i komunikacijskim stilom nastavnika. Unatoč dokazanoj važnosti saradnje, brojni izazovi, poput tradicionalnih modela komunikacije, nedostatka vremena i nerazumijevanja uloga – i dalje ograničavaju ostvarenje istinskog partnerstva škole i obitelji. Pregled ukazuje na potrebu sistemskog jačanja partnerskog modela i razvoja komunikacijskih kompetencija roditelja i nastavnika.

Ključne riječi: roditeljska uključenost, partnerstvo, saradnja, školske aktivnosti, odnosi škola–obitelj.

1. Uvod

Uključenost roditelja u školske aktivnosti predmet je dugogodišnjeg interesa istraživača, pedagoga i praktičara. Savremene teorije odgoja i obrazovanja naglašavaju da roditelji predstavljaju primarne odgojne figure, dok je škola profesionalna podrška razvoju djeteta (Bronfenbrenner; Rangelov-Jusović, 2007). Saradnja roditelja i škole ne podrazumijeva samo prisustvo roditeljskim sastancima, već kontinuiranu komunikaciju, zajedničko planiranje i ravnopravno sudjelovanje u školskom životu.

U tradicionalnom modelu obrazovanja roditelji su posmatrani kao posjetitelji, dok je savremeni pristup usmjeren na partnerstvo u kojem roditelji imaju aktivnu ulogu u kreiranju odgojno-obrazovnih procesa (Pašalić-Kreso, 2012). Upravo ta promjena paradigme temelj je za razmatranje različitih oblika roditeljske uključenosti.

2. Teorijska polazišta uključenosti roditelja

2.1. Od saradnje ka partnerstvu

Rangelov-Jusović (2007) razlikuje saradnju od partnerstva.

- Saradnja je najčešće formalna i ograničena na razmjenu informacija.
- Partnerstvo podrazumijeva ravnopravnost, dijeljenje odgovornosti i zajedničko donošenje odluka.

Pašalić-Kreso (2012) naglašava da prava promjena nastupa tek kada se komunikacija između škole i roditelja odvija na dubljem nivou međusobnog razumijevanja.

2.2. Uloga komunikacije u odnosu porodica-škola

Brojni autori (Bratanić, 1993; Juul, 1996; Maleš, 1996) ističu da kvalitetni odnosi i komunikacija čine temelj svakog odgojno-obrazovnog djelovanja. Komunikacija je sredstvo pedagogije, ali i vrijednost koja djeci modelira socijalne obrasce.

2.3. Školska kultura kao okvir uključenosti

Školska kultura, prema Galeković (2023), obuhvata vrijednosti, norme i odnose unutar škole. Otvorena, inkluzivna kultura potiče učešće roditelja, dok autoritarna struktura često dovodi do nepovjerenja i pasivnosti.

3. Prethodna istraživanja

Uloga roditeljske uključenosti u obrazovanju predmet je brojnih domaćih i međunarodnih istraživanja. U nastavku je prikazan pregled ključnih nalaza koji potvrđuju značaj partnerstva između škole i porodice, kao i faktora koji oblikuju stepen uključenosti roditelja.

3. 1. Klasična istraživanja o porodičnim faktorima

Jedno od najutjecajnijih istraživanja o uticaju porodičnog okruženja je rad Steina i Newmana (1996), koji su istakli da kognitivna stimulacija u kući i emocionalna podrška roditelja predstavljaju ključne prediktore ranog akademskog uspjeha. Autori posebno naglašavaju važnost čitanja djeci, zajedničkih aktivnosti i strukturisanog porodičnog okruženja.

Također, Hoover-Dempsey i Sandler (1997) razvili su teorijski model koji objašnjava razloge zbog kojih se roditelji uključuju u obrazovanje svoje djece. Njihovo istraživanje naglašava tri ključna faktora: roditeljev osjećaj efikasnosti, pozivi škole na saradnju i prilike koje škola nudi za uključenost.

3.2. Stilovi i oblici roditeljske uključenosti

Grolnick i Slowiaczek (1994) razlikuju tri vrste uključenosti: bihevioralnu, kognitivnu i personalnu. Njihovo istraživanje pokazuje da je kognitivna uključenost (stvaranje poticajnog okruženja, razgovori o školi, postavljanje ciljeva) najjači prediktor uspjeha u učenju, dok bihevioralna uključenost (prisustvo događajima, roditeljski sastanci) ima nešto slabiji ali i dalje pozitivan efekat.

Slično tome, Hill i Tyson (2009) u svojoj metaanalizi fokusiranoj na adolescenciju pokazali su da su strukturalne vođene akademske prakse (postavljanje očekivanja, nadgledanje napretka, motivacijska podrška) efektivnije od direktnog učenja i pomaganja s domaćim zadacima.

3.3. Utjecaj socio-ekonomskog statusa (SES)

Brojna istraživanja potvrđuju da socio-ekonomski status utiče na tip i intenzitet uključenosti roditelja. Lareau (2003) u svojoj etnografskoj studiji razlikuje:

- „koncertirano kultiviranje“ (karakteristično za više SES porodice), koje uključuje aktivno upravljanje svim područjima djetetovog razvoja,
- „prirodni rast“ (karakteristično za niži SES), gdje roditelji školu vide kao primarni autoritet i rjeđe se uključuju u obrazovne odluke.

Istraživanja pokazuju da škole mogu smanjiti ove razlike pružajući fleksibilne modele komunikacije i podrške.

3.4. Komunikacija između roditelja i škole

Sheldon (2003) ističe da učestalost i jasnoća komunikacije direktno utiču na roditeljsku angažovanost, ali i na disciplinu učenika i učeničko uključivanje u školu. U školama gdje su uvedene strukturirane forme dvosmjerne komunikacije (newsletter, e-mail, radionice) primijećeno je povećanje ukupne uključenosti roditelja i poboljšanje školskog uspjeha.

Istraživanja Desforges i Abouchaar (2003) pokazuju da kvalitet odnosa je važniji od kvantiteta uključenosti: čak i povremen, ali kvalitetan kontakt između roditelja i škole ima snažan utjecaj na motivaciju i emocionalno blagostanje učenika.

3.5. Regionalna istraživanja (Hrvatska, Srbija i Bosna i Hercegovina)

- Kamenov i Tatalović Vorkapić (2015) u Hrvatskoj nalaze da roditelji smatraju da su nastavnicima potrebne bolje komunikacijske vještine kako bi se ostvarilo partnerstvo.
- U Srbiji, Plut i saradnici (2017) utvrdili su da roditelji žele više individualnih razgovora te da osjećaju da ih škole nedovoljno uključuju u donošenje odluka.
- U Bosni i Hercegovini, istraživanja pokazuju da roditelji najčešće učestvuju u tradicionalnim oblicima aktivnosti (roditeljski sastanci), dok je volontiranje i rad na projektima slabije razvijeno, uglavnom zbog organizacijskih barijera i nedostatka poziva škole.

3.6. Temeljni koncepti uključenosti (20. stoljeće)

Jedna od najranijih i najuticajnijih studija je rad autora Coleman (1966), koji je među prvima ukazao da porodično okruženje i roditeljska angažovanost imaju jednaku, a često i veću ulogu od školskih resursa u predviđanju uspjeha učenika. Ovaj nalaz otvorio je put kasnijim istraživanjima fokusiranim na porodicu kao ključni faktor obrazovnih postignuća.

Krajem 20. stoljeća, Bloom (1984) pokazao je da je do 72% varijanse u postignuću učenika povezano s vanškolskim faktorima, među kojima je uključenost roditelja jedan od najuticajnijih.

3.7. Epsteinov model roditeljske uključenosti

Kao najcitiranija istraživačica u ovom području, Joyce Epstein (1995; 2001) razvila je šestodimenzionalni model uključenosti roditelja. Njena istraživanja sprovedena na stotinama škola u SAD-u pokazala su da:

- škole s razvijenim programima saradnje bilježe veće akademske rezultate,
- roditelji postaju sigurniji u sopstvenu ulogu u obrazovanju,
- učenici imaju bolje radne navike i pozitivnije stavove prema školi.

Epstein naglašava da uključenost mora biti organizovana i vođena školom kako bi imala maksimalan efekat.

3.8. Efekti roditeljske uključenosti na učenje i motivaciju

Metaanalize Jeynesa (2005; 2007) posebno su značajne jer obuhvataju više od 50 pojedinačnih studija. One pokazuju da:

- roditeljska uključenost konzistentno poboljšava ocjene,
- efekat je prisutan u svim etničkim i socio-ekonomskim grupama,
- indirektni oblici uključenosti (očekivanja, podrška, komunikacija) imaju snažniji uticaj od direktnih (kontrola, nadzor).

U istraživanju Fan & Chen (2001) također je pokazano da su roditeljska očekivanja najsnažniji prediktor školskog uspjeha, čak jači od fizičke prisutnosti na školskim događajima.

4. Digitalna uključenost roditelja nakon 2020.

Nakon pandemije COVID-19, povećao se broj istraživanja o digitalnim oblicima uključenosti roditelja:

- Borup et al. (2020) ističu da online komunikacija poboljšava transparentnost školskih očekivanja.
- Garbe et al. (2020) pokazuju da je pandemija značajno povećala roditeljsku uključenost, ali i stres, posebno kod roditelja nižeg SES-a.
- Dong, Cao & Li (2020) nalaze da su roditelji preuzeli aktivniju ulogu u obrazovanju kod kuće, što je trajno promijenilo dinamiku odnosa škola–porodica.
- Posljednjih 10 godina naglasak je stavljen na digitalne tehnologije:
- Studije pokazuju da digitalni dnevници, e-komunikacija i online sastanci povećavaju angažovanost roditelja koji rade u smjenama ili daleko od škole.
- Istraživanja sprovedena nakon pandemije COVID-19 pokazuju da su roditelji postali značajno više uključeni u učenje kod kuće, a škole su razvile fleksibilnije modele saradnje.

Nova istraživanja naglašavaju da kvalitet uključenosti ima veći uticaj nego sama količina vremena provedena u komunikaciji sa školom.

5. Međunarodna istraživanja o efektima roditeljske uključenosti

U stručnoj literaturi ističe se nekoliko načina na koje roditelji mogu biti uključeni u rad škole, pa samim tim i u aktivnosti dece. Na osnovu nivoa angažovanosti roditelja u školskim aktivnostima, neki istraživači izdvajaju četiri tipa roditelja: partnere, učesnike, delegate i nevidljive roditelje (Driessen i saradnici, 2005). Roditelji partneri i učesnici pokazuju visok stepen zainteresovanosti za saradnju sa školom koju njihovo dete pohađa, pri čemu su roditelji partneri posebno aktivni u formalnim oblicima učešća. S druge strane, nevidljivi roditelji najređe učestvuju u različitim školskim aktivnostima.

Swap (1993) opisuje četiri praktična modela uključivanja roditelja u školske aktivnosti: zaštitni model, model „od škole do kuće“, model obogaćivanja nastavnog plana i programa i partnerski model.

Evropske studije pokazuju da se uključenost roditelja razlikuje u zavisnosti od kulturnog konteksta.

Desforges i Abouchaar (2003) u Velikoj Britaniji zaključuju da uključenost roditelja ima veći uticaj u ranom uzrastu, ali ostaje važna i u adolescenciji putem emocionalne i akademske podrške.

U nordijskim zemljama (npr. Finska) istraživanja pokazuju da partnerska komunikacija i povjerenje između roditelja i škole smanjuju sklonost učenika ka izostancima i rizicima u ponašanju.

Jedno od najcitiranijih istraživanja, koje je provela Joyce Epstein (2001), potvrđuje da roditeljska uključenost sistematski doprinosi boljim akademskim postignućima, višoj motivaciji i razvijenijim socijalnim vještinama učenika. Epstein naglašava da je ključ uspjeha uspostavljanje škole kao „centra zajednice“, u kojoj se roditelji osjećaju dobrodošlo i kompetentno.

Jeynes (2005, 2007) u svojim meta-analizama koje obuhvataju više stotina istraživanja, pronašao je da uključenost roditelja ima statistički značajan i snažan pozitivan efekat na uspjeh učenika, pri čemu je najefikasniji oblik uključenosti – podržavajući stil roditeljstva (toplina, podrška, interesovanje), a ne samo prisustvo u školi ili kontrola domaćih zadataka.

Savremeni trendovi ukazuju na potrebu za proširenim modelima komunikacije i saradnje, posebno u kontekstu digitalizacije obrazovanja. Pennington i saradnici (2024) naglašavaju da su odnosi roditelja i nastavnika posebno značajni na srednjem obrazovnom nivou, gdje kvalitet interakcija utiče na identitet učenika, njihovu samostalnost i školsko ponašanje. Uočava se da otvorena komunikacija, recipročna očekivanja i redovna povratna informacija doprinose stabilnijem odnosu porodice i škole.

Partnerstvo roditelja i škole naročito dolazi do izražaja u periodima obrazovnih promjena, kao što je bila pandemija COVID-19. Roditelji su tada preuzeli aktivniju ulogu u procesu učenja, što je ukazalo na brojne izazove, ali i potencijale. Istraživanja u različitim zemljama pokazala su da su roditelji generalno spremni na saradnju, ali da im često nedostaju adekvatne smjernice, podrška i resursi. Studija Marković i saradnika (2024) ukazuje da roditelji očekuju veću transparentnost, dostupnost nastavnika i zajedničko planiranje aktivnosti kako bi se izgradila dugoročna partnerska veza.

Sa stanovišta akademskih postignuća, roditeljska uključenost ima dokazano pozitivan efekat. Quimpang i kolege (2025) ističu da postoji jasna veza između uključenosti roditelja i uspjeha učenika, pri čemu se posebno ističu oblici saradnje koji uključuju praćenje školskog rada, redovne razgovore s nastavnicima i uključivanje u školske programe. U isto vrijeme, istraživanja naglašavaju da pretjerana ili neadekvatno strukturisana uključenost može stvarati pritisak kod učenika, te se stoga preporučuje ravnoteža i partnerski pristup.

Škole imaju ključnu ulogu u uspostavljanju i održavanju saradnje s roditeljima, kroz jasnu komunikaciju, otvoren pristup i fleksibilne forme uključivanja. Hasbullah (2025) naglašava da uspješno partnerstvo zahtijeva strateško upravljanje – od inkluzivnih programa za roditelje, preko digitalnih platformi za komunikaciju, do zajedničkih radionica i savjetovanja. Ovakvi modeli doprinose osjećaju povjerenja, što je preduvjet za aktivno sudjelovanje roditelja u obrazovnom procesu.

Posebno je važno uzeti u obzir i kontekst inkluzivnog obrazovanja, gdje partnerstvo roditelja i nastavnika ima dodatni značaj. Prema Shakhshanemu (2025), snažna veza između nastavnika i roditelja doprinosi kreiranju individualizirane podrške za učenike s teškoćama i osigurava kontinuitet između školskog i porodičnog okruženja.

Prema istraživanjima Hoover-Dempsey i Sandler (1997), roditeljska uključenost zavisi od tri ključna faktora:

1. roditeljskih uvjerenja o sopstvenoj ulozi;
2. osjećaja lične kompetencije;
3. očekivanja škole.

Ako škola aktivno poziva roditelje i gradi emocionalno sigurnu atmosferu, uključenost se značajno povećava.

Fan i Chen (2001) potvrđuju da je roditeljski nadzor manje efikasan od roditeljske podrške, razgovora o školi i ohrabivanja samostalnosti učenika.

6. Faktori koji utječu na uključenost roditelja – dodatni empirijski nalazi

Socioekonomski status

Brojna međunarodna istraživanja (Lareau, 2003) potvrđuju da niži socioekonomski status često ograničava mogućnost uključenosti (zbog radnih obaveza, socioemocionalnog pritiska ili osjećaja distance prema školi). Ipak, istraživanja naglašavaju da je moguće izgraditi snažno partnerstvo i s roditeljima nižeg SES-a ako škola razvije pristupačne kanale komunikacije.

Obrazovanje roditelja

U većini istraživanja roditelji višeg obrazovanja pokazuju veću uključenost (Kolpak, 2006). Razlog može biti veće razumijevanje obrazovnog sistema ili viši osjećaj samoefikasnosti.

Dob, spol i razvojne karakteristike djeteta

Potvrđuju se nalazi Maleš (1996) i drugih autora: uključenost je najveća u ranim godinama školovanja, a zatim postepeno opada. Rezultati istraživanja su neujednačeni. Dio autora ne pronalazi značajnu razliku, dok drugi navode da roditelji djevojčica i dječaka komuniciraju s nastavnicima na različite načine.

Razina nastave (razredna/predmetna)

Međunarodne studije (Henderson & Mapp, 2002) naglašavaju da škole u razrednoj nastavi imaju jasnije definisane odnose i komunikacijske kanale, dok se u predmetnoj nastavi odgovornost fragmentira na više nastavnika, što otežava partnerstvo.

U razrednoj nastavi veća je neposrednost i bliskost između nastavnika i roditelja, što potiče partnerstvo; u predmetnoj nastavi odnos se često svodi na informiranje (Ljubetić, 2014).

6. 1. Digitalna uključenost i savremene prakse

U novijim istraživanjima o digitalnoj komunikaciji tokom i nakon pandemije (Bhamani et al., 2021), istaknuto je da online platforme (Viber, Teams, e-Dnevnik, e-mail) mogu povećati uključenost roditelja, ali samo ako su:

- transparentne,
- redovno ažurirane,
- dvosmjerne.

6.2. Utjecaj uključenosti roditelja na dijete

Rosić i Zloković (2003) navode da pozitivna saradnja škola–obitelj kod djeteta razvija osjećaj pripadnosti, sigurnosti i motivacije.

Škutor (2014) potvrđuje da aktivno roditeljsko sudjelovanje poboljšava školski uspjeh i doprinosi razvoju kompetencija učenika.

7. Prepreke uključenosti roditelja

U literaturi se najčešće spominju:

- manjak vremena i radne obaveze roditelja,
- nedostatak kompetencija za praćenje školskog rada,
- tradicionalni modeli komunikacije (dominiraju obavijesti, a ne partnerstvo),
- nedovoljna otvorenost škole za inicijative roditelja,
- strah roditelja od procjene od strane nastavnika.

8. Sažetak ključnih nalaza

Pregled literature ukazuje da:

- uključenost roditelja ima dosljedno pozitivan utjecaj na uspjeh i ponašanje učenika;
- obrazovanje roditelja i dob djeteta su među najstabilnijim prediktorima uključenosti;
- kvalitet komunikacije važniji je od kvantiteta;
- partnerstvo se uspješno razvija samo kada škola roditelje posmatra kao ravnopravne aktere;
- novi oblici komunikacije mogu poboljšati uključenost, ali zahtijevaju digitalnu i emocionalnu podršku roditeljima.

Ova empirijska saznanja pružaju širinu i dublji kontekst za razumijevanje uključenosti roditelja u školu i predstavljaju važnu osnovu za formulisanje preporuka za unapređenje prakse.

9. Modeli suradnje škole i roditelja

Epsteinov šestodimenzionalni model

Jedan od najpoznatijih modela uključenosti roditelja (Epstein, 2001, u sekundarnoj literaturi):

1. Roditeljstvo
2. Komunikacija
3. Volontiranje
4. Učenje kod kuće
5. Donošenje odluka
6. Umrežavanje zajednice

Ovaj model jasno prikazuje da uključenost nije jednolinijska, već višedimenzionalna.

Partnerska škola - savremeni pristup

Savremena literatura zagovara „partnersku školu“ u kojoj:

- roditelji su aktivni su-kreatori procesa,
- škola je transparentna,
- komunikacija je dvosmjerna,
- odlučivanje je zajedničko,
- škola prepoznaje roditelje kao resurs, a ne problem.

10. Rasprava

Pregled literature pokazuje da uključenost roditelja zavisi od kombinacije ličnih (obrazovanje, iskustvo), porodičnih (vrijeme, struktura), institucionalnih (školska kultura, stav nastavnika) i dječijih faktora (dob, potrebe).

Ključni problemi ponavljaju se u većini istraživanja:

- škole često zadržavaju tradicionalnu poziciju autoriteta,
- roditelji nisu sigurni u svoje kompetencije,
- komunikacija je prečesto jednosmjerna.

Ipak, svi autori naglašavaju da partnerstvo ima višestruke koristi, za dijete, roditelja i školu.

11. Zaključak

Rad potvrđuje da je uključenost roditelja ključna komponenta kvalitetnog obrazovnog procesa. Iako brojna istraživanja ističu njene prednosti, izazovi i dalje sprječavaju razvoj punog partnerstva. Potrebno je:

- profesionalno osnažiti nastavnike za komunikaciju,
- stvarati inkluzivnu školsku kulturu,
- osigurati prilike za neposredan kontakt,

- smanjiti birokratske barijere koje roditelje udaljavaju od škole.

U budućim istraživanjima preporučuje se analizirati nove oblike digitalne komunikacije, utjecaj socioekonomskog statusa te modele saradnje koji su se pokazali najuspješnijima.

12. Popis literature

- (1) Bratanić M. Mikropedagogija. Zagreb: Školska knjiga; 1993.
- (2) Bloom BS. The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring. *Educational Researcher*. 1984.
- (3) Borup J, Graham CR, West RE, Archambault L, Spring KJ. The pandemic's impact on parent-school communication in online learning environments. *Online Learning Journal*. 2020.
- (4) Bhamani S, et al. Exploring parental attitude and practices towards story book reading. *Journal of Early Childhood Care and Education (JECCE)*. 2021;5(2):31–46.
- (5) Coleman JS. Equality of Educational Opportunity. Washington (DC): U.S. Department of Health, Education, and Welfare; 1966.
- (6) Desforges C, Abouchar A. The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review. London: Department for Education and Skills (DfES); 2003.
- (7) Driessen G, Smit F, Slegers F. Parental involvement and educational achievement. *British Educational Research Journal*. 2005;31(4):509–532.
- (8) Dong C, Cao S, Li H. Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*. 2020.
- (9) Epstein JL. School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Boulder (CO): Westview Press; 2001.
- (10) Epstein JL. School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*. 1995;76(9):701–712.
- (11) Fan X, Chen M. Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*. 2001;13(1):1–22.
- (12) Galeković M. Izazovi u ostvarivanju partnerstva škola i obitelji. *Varaždinski učitelj*. 2023;6(11):82–94.
- (13) Garbe A, Ogurlu U, Logan N, Cook P. Parents' experiences with remote education during COVID-19 school closures. *American Journal of Qualitative Research*. 2020.
- (14) Grolnick WS, Slowiaczek ML. Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*. 1994.

- (15) Henderson AT, Mapp KL. A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement. Austin (TX): Southwest Educational Development Laboratory; 2002.
- (16) Hasbullah H. Enhancing parental involvement in education: School management strategies for building school-home partnerships. *Int J Soc Rev.* 2025;91.
- (17) Hill NE, Tyson DF. Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement. *Developmental Psychology.* 2009.
- (18) Hoover-Dempsey KV, Sandler HM. Why do parents become involved? Research findings and implications. *The Elementary School Journal.* 2005;106(2):105–130.
- (19) Juul J. Vaše kompetentno dijete. Zagreb: Educa; 1996.
- (20) Jeynes WH. A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban Education.* 2005;40(3):237–269.
- (21) Jeynes WH. The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban Education.* 2007;42(1):82–110.
- (22) Kamenov Ž, Tatalović Vorkapić S. Komunikacija između roditelja i škole: izazovi i mogućnosti unapređenja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja.* 2015.
- (23) Kolak A. Suradnja roditelja i škole. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: Pedagogijska istraživanja.* 2006;3(2).
- (24) Lareau A. *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life.* Berkeley (CA): University of California Press; 2003.
- (25) Ljubetić M. *Od suradnje do partnerstva obitelji i škole.* Zagreb: Element; 2014.
- (26) Maleš D. *Od nijeme potpore do partnerstva obitelji i škole.* *Društvena istraživanja.* 1996;5(1):75–88.
- (27) Marković M, Stanisavljević Petrović Z, Mamutović A. The partnership between preschool institutions and the local community from the parents' perspective. *Sineza.* 2024;5(1).
- (28) Pennington SE, Tang JH, Divoll K, Correll P. A scoping literature review on parent interactions with teachers and school environments at the middle level. *Educ Sci.* 2024;14(12):1364.
- (29) Pašalić-Kreso A. *Koordinate obiteljskog odgoja.* Sarajevo: Jež; 2012.
- (30) Plut D, et al. *Uključenost roditelja u osnovnu školu: percepcije i prepreke.* *Psihološka istraživanja.* 2017.
- (31) Quimpang ML, Paglinawan JL, Quimpang GA. The relationship of parental involvement to students' academic performance in school. *Int J Res Innov Soc Sci.* 2025.

- (32) Rangelov-Jusović R. Od saradnje ka partnerstvu. Sarajevo: Centar za obrazovne inicijative Step by step; 2007.
- (33) Rosić V, Zloković J. Modeli suradnje obitelji i škole. Đakovo: Tempo d.o.o.; 2003.
- (34) Sheldon SB. Linking school–family–community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *Urban Review*. 2003.
- (35) Shakhshanem K. Building strong parent-teacher partnerships in inclusive education. *Multidiscip J Sci Technol*. 2025;5(6):1554–1556.
- (36) Stein ML, Newman J. Family-school relations: Contributions to children’s academic success. *Journal of Educational Psychology*. 1996.
- (37) Swap SM. *Developing Home-school partnerships: From concepts to practice*. New York: Teachers College Press; 1993.
- (38) Škutor M. Partnerstvo škole i obitelji. Mostar: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju. 2014;154(3).